

OBYŚĆ SIĘ (71) *vb pf*

obyć się (70), **obniść się** (1) *Oczko*.

obyć się (18), **obyć się** (12), **obejść się** (16), **obejść się** (9), obyć się *a.* obyć się (2), obejść się *a.* obejść się (4), obyć się *a.* obyć się *a.* obejść się *a.* obejść się (9); obyć się *BielSpr, ModrzBaz* (2), *NiemObr* (5), *SkarŻyw, ActReg* (5), *GrabPospR, KlonFlis* (2); obyć się *BielKron, Strum* (2), *BiałKaz, KlonWor*; obejść się *FalZioł, GlabGad, RejPs, LudWieś, RejFig* (2), *RejPos, HistLan, RejZwierc* (4), *SarnStat, GosłCast*; obejść się *GórnDworz* (2), *CzechRozm, LatHar, VotSzl* (2); obyć się : obyć się *GliczKsiąż* (1:2); obyć się : obejść się *Mącz* (1:3); obyć się *a.* obyć się *CiekPotr*; obejść się *a.* obejść się *RejJóz, OrzRozm, KochPieś*; obyć się *a.* obyć się *a.* obejść się *a.* obejść się *RejKup, BibRadz, CzechEp* (2), *ReszList, WisznTr, KochWr, SkarKazSej*; obyć się : obejść się *a.* obejść się *LibLeg* (3:1); obyć się : obyć się *a.* obyć się *a.* obejść się *a.* obejść się *PowodPr* (1:1); obejść się : obyć się *a.* obyć się *KochPs* (2:1).

się (41), *się* (30).

Pisownia inf: w formach obyć się i obejść się zawsze -ć; w formie obejść się: -dź (13), -ć (1); w formie obyć się: -ć (8), -dź (4).

o jasne; w in obej(ś)ć się: é (3) KochPs, SarnStat, GosłCast, e Mącz (3); w formach praet i con e jasne.

inf obejść się (14), obyć się (13), obyć się (12), obejść się (8), obniść się (1); obejść się FalZioł, GlabGad, RejPs, LudWieś, RejFig, (2), RejPos, HistLan, RejZwierc (3), KochPs, SarnStat, GosłCast; obyć się BielSpr, ModrzBaz, SkarŻyw, NiemObr (3), ActReg (4), GrabPospR, KlonFlis; obyć się LibLeg (3), BielKron, Strum (2), BiałKaz, PowodPr, KlonWor; obejść się GórnDworz, CzechRozm, LatHar, VotSzl (2); obniść się Oczko; obyć się : obyć się GliczKsiąż (1:2); obyć się : obejść się Mącz (1:3). ♦ fut 2 sg obędziesz się (1). ♦ 3 sg obéjdzie się (3); -é- (1), -(e)- (2). ♦ 2 pl ob(e)jdziecie się (1). ♦ 3 pl ob(e)jdą się (2). ♦ praet 1 sg m -m się obszedł (1). ♦ 2 sg m -ś się obszedł (1). ♦ 3 sg m obszedł się (5). ♦ 3 pl m pers obeszli się (3). subst obeszły się (1). ♦ imp 2 sg obydz się (1). ♦ con 3 sg m by się obszedł (1). f obeszła by się (1). ♦ con praet 1 sg m bym był się obszedł (1). ♦ impers con by obeszto się (1) PowodPr.

Sł stp s.v. obejść, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w. s.v. obchodzić się.

1. *Zachować się wobec kogoś lub czegoś, postąpić; agere cum aliquo, tractare aliquem Cn [w tym: z kim (22), z czym (1); jak (23): av (20), 1 sb (2), wyrażenie przyimkowe (1)] (24) : LibLeg 10/68v; ále rádífey fie íemną rácz obeýć według przyrodzonego miłofierdzia twego íwiétego. RejPs 36; RejKup f3v; HistLan E; Té rzeczy iefli téz miélfzác/ [...] ták iáko z ínfzémí Lékárftwy/ wolno obniść íye będzie Oczko 39v; Láfkáwieś íye zemną obśzedł wedle íłów íwych/ Iowá [Bonitatem fecisti cum servo tuo Vulg Ps 118/65] KochPs 182, 76, 120; SkarŻyw 334; CzechEp 42, 89; NiemObr 25, 95; ReszList 149; on lepiej wie przecię on widzi zem ía nieíest vir sanguinis íakom się zním obszedł. ActReg 89, 57, 116; LatHar 294; SarnStat 188; Gdzieby fie téz gwałtem zním [z duchownymi] obefzto. tedyby nie dżiw/ żeby ná domowe Tyráńftwo zátym Pogáńfkie Pan Bog przepuścił. PowodPr 59; Rozumiem Pángraczy Ze íię zemną obédziefz lepiej, niżlim teraz Doświadczył CiekPotr 37; GosłCast 16; SkarKazSej 687a.*

W charakterystycznych połączeniach: *obyść się humane, inaczej, jako z inszymi (2), lepiej, łaskawie (6), miłosiernie, miłościwie (2), nie do końca przystojnie, pięknie, szczyrze; obyść się gwałtem, inszym sposobem; obyść się według miłosierdzia.*

Zwrot: »umieć się obejść« (1): *Foro uti, proverbium, Vmieć kupować y przedawać/ to yeft, vmieć fie obeysć. Ná wżiſtko fie godzić. Mącz 135a.*

2. *Zająć się [z czym] (1) : Prudens agricolationis vir, Vmieyąci fie obeysć/ s rolnym goſpodarſtwem. Mącz 328b.*

3. *Poradzić sobie bez kogoś lub czegoś, nie musieć używać lub stosować czegoś, nie musieć korzystać z czyjejs pomocy; carere Mącz, Modrz, Cn; non egere, facile pati se id non habere Cn (41) : Do czaſu fie obeydź możelſz/ Nie gań aż teź ſwe vkażeſz. RejZwierc 236.*

obyść się bez (a. krom) kogo, bez czego (39): RejJóz L; Więć y woyt we wſi nie obeydzie fie bez tego/ áby do páná z nowinką nie przyſzedł RejZwierc 72v, 79; Radbym był (by mogło być) obfzedł fie bez tego WisznTr 8; KochSob 70; ActReg 161; KlonFlis C. Cf Zwrot.

obyć się czym [= zadowolić się] (1): [ſwiętokrajca] Idzie do Ciborium do Bożey ſpizárnie/ Tám y ſrebro do ſiebie y Sákráment gárnie. A iefli więc nie może Zákryfityey dobyć/ Iuź fię muſi w koſciele rowną rzeczą obyć. KlonWor 10.

Zwrot: »obyść się (nie) moc [bez kogo, bez czego]« = *potesse carere, ferre nullo modo potesse Mącz; carere nullo modo potesse Modrz [szyk zmienny] (32): FalZioł I 101d; GlabGad H2v; bes tich pol poddany naschi obicz sie zadnim obiczayem nie mogą LibLeg 11/27, 7/99v, 10/70v; Ieftli fie ty bez nas obeydz możelſz/ my przez ciebie niemożemy LudWieś A2v; Nyeukowye á rzemyęsnicy chwaląc á wyelbac ſwe rzemyęllá/ przywodzą ſwe naczynya á prace/ bez ktorych fie żaden człowyek obyć nie może. GliczKsiąż G5v, G6, P3; RejFig Dd3 [2 r.]; zdrayca [...] zárzázał pía y kotkę wrzucił w ftudnię w nocy/ bez ktorey fie niemogli obyć BielKron 248v; Mącz 121d, 511a; ác łáskę pańfką/ y wſzeláki iey pokaz/ chcę áby fobie ważył [dworzanin] ále nie tak bárzo/ iżby fie teź bez tego obeysć nie mogli. GórnDworz K8; RejPos 71; RejZwierc 38v; BielSpr 28; Strum C4, F3; BiaKaz B3v; CzechRozm 251v; ModrzBaz 80; ále my bez niego [Chrystusa]/ z żadney ftrony/ obiść/ y pokrzepić fię nie możem NiemObr 30, 30, 46; ActReg 147; Aczbyście fię W.M. w tey mierze bez moiey rády fnádnie obyć mogli/ ále [...] GrabPospR L2; PowodPr 38; Nie daymy z Korony pieniędzy wywozić/ zá málo pożyteczne towary/ bez ktorych fię obeysć możemy VotSzl C4, C4v; KlonFlis D3.*

4. *Przejsć po kolei w celu wykonania tej samej czynności (3) : Y obwołano w Iudzie y w Ieruzálem áby znofzono Pánu podátek vftáwiony od Moizeſzá [...] A byli temu rádźi wſzyfcy przednieyſzy y wſzytek lud/ á przynaſzáli y kładli do oney Skrzynie/ aż fię wſzytcy obeſzli [usque ad complendum (marg) donec implerent (-)]. BibRadz 2.Par 24/10; [panowie Zebrzydowski z Krupskim dla żartu powiedzieli innym, że w folwarku pod Wilnem owies dają] kogo potkáią/ káždemu o owfie dobrą otuchę czynią/ owa fie wſzyfcy obeſzli/ á proźne wory wieźli do domu. GórnDworz S6.*

W *przen (1) : [niechaj na części wszystkie Koronę rozdziela] niechayże iedná część tego roku ſłuży ná Podolu woynę: drugiego roku/ druga część: trzeciego/ trzecia: czwartego/ czwarta: etc. aż ſye wſzytki części obeydą/ tákże záſye ná pierwſzą część koleia ſye wroći OrzRozm V3.*

5. *Znaleźć się kolejno w różnych miejscach; przem (1)* : niechayby wŹytkie tych kráin Powiáty/ ná siedm ábo ná ósm części podzielono/ dawŹi im tákie przezwiŹká/ áby káŹda część/ rok ná woynę wypráwowáŹá: á po wyŹciu roku/ áby drudzy ná ich mieyŹce náŹtępowáli: á tym ŹpóŹobem/ gdyby iedni po drugich náŹtępowáli/ obelŹŹaby Źię powinnoŹ ŹŹuŹenia woyny po wŹytkich częściách wŹzego páńŹtwa [*atque ita unis aliis succedentibus in orbem belli vices per omnes tribus irent et redirent*] [= *wszystkie części państwa wykonałyby powinnoŹ*] *ModrzBaz* 120.

6. *W funkcji strony biernej: Zostać ogarniętym [czym] (1)* : to przypomnię/ Źe Źie iuŹ máŹo nie wŹyŹtki króŹeŹtwa obelŹŹy tá niezgodá o wiáreŹ/ y rzadkié któreby iákiéy znácznéy klęŹki nie wŹięŹo. *KochWr* 39.

Synonim: 1. postępić.

Formacje współrdzenne cf IŚĆ.

LW